

PRÍSTUPNOST ELEKTRONICKÝCH INFORMÁCIÍ PRE ŠTUDENTOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

Vojtech REGEC

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, regev@gmail.com

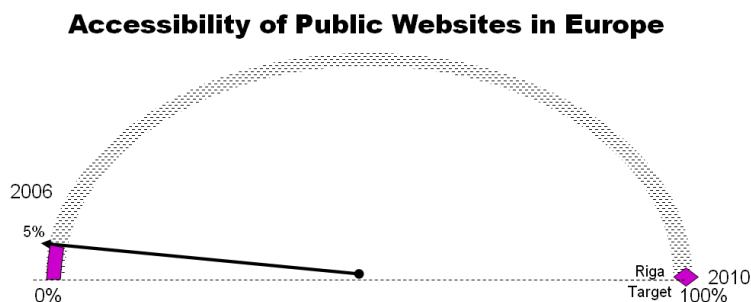
Anotace: Cieľom príspevku je predložiť poznatky z oblasti problematiky prístupnosti elektronických informácií na vysokých školách v podmienkach Slovenskej republiky a na základe výsledkov monitorovania prístupnosti predstaviť koncept východísk pre rýchlejšie a účinnejšie odstraňovanie informačnej diskriminácie v sieti Internet.

1. Úvod do problematiky

Elektronické prostredie vysokých škôl nemusí byť podľa súčasne platných právnych noriem prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím. Vzhľadom k tomu, že v súčasnosti vysoké školy prechádzajú v celej rade procesov do výhradne elektronickej formy, sme sa rozhodli preskúmať prístupnosť používaných elektronických dokumentov, webových stránok, pričom osobitnú pozornosť sme venovali akademickým informačným systémom.

Naše zistenia priniesli veľmi negatívny obraz o podmienkach na vysokých školách a nedostatočnému záujmu o účinné odstraňovanie bariér. Pri implementácii nových elektronických riešení sa nepoužíva kritérium prístupnosti ako jedna z podmienok pri výbere dodávateľa, a to aj v prípade, že vysoká škola má už evidovaných študentov, pre ktorých vybrané riešenie nebude vyhovujúce.

Naše zistenia sú o to viac zarážajúce, že v roku 2010 ubehne 9 rokov od kedy Európska komisia oslovuje jednotlivé štáty Európskej únie s požiadavkou pre prístupné elektronické prostredie. Vzhľadom k predbežným zisteniam v rámci monitorovaní verejných stránok u nás i v zahraničí je viac než pravdepodobné, že plán ako aj iniciatívy Európskej komisie nebudú v roku 2010 naplnené (obr. 1).

Obr 1 Znázornenie stavu prístupnosti webových stránok verejných inštitúcií pred rokom 2006 podľa štúdie MeAC a cieľ Európskej komisie do roku 2010 [1]

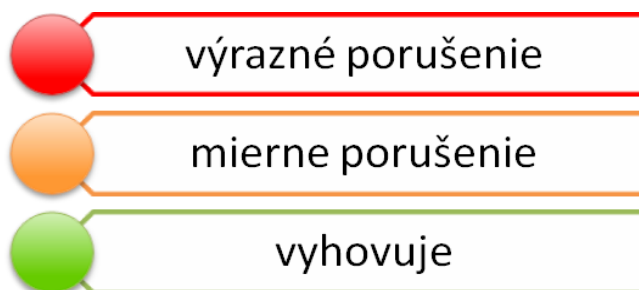
Webové stránky vysokých škôl nie sú v podmienkach Slovenskej republiky ponímané ako verejné v zmysle zákona o ISVS (zákon č. 570 z 1. decembra 2009, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 275/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene doplnení niektorých zákonov), ktorý ukladá povinnosť pre prístupné elektronické prostredie a to i de facto v prípade verejných a štátnych vysokých škôl.

2. Východiská testovania prístupnosti v podmienkach SR

Systém hodnotenia jednotlivých pravidiel prístupnosti možno definovať nasledovne (Regec, 2008) [3]:

- „**Výrazné porušenie**“ je porušenie, ktoré neumožňuje prístup k informáciám pre znevýhodnených používateľov v rovnakom rozsahu a kvalite ako pre používateľov bez znevýhodnenia. Praktická prístupnosť je narušená a zreteľná.

- „**Mierne porušenie**“ je porušenie, ktoré nemá zásadný vplyv na praktickú prístupnosť. Spravidla sa jedná o technické nedostatky porušenia štandardu bez významného narušenia prístupnosti k významovým informačným zdeleniám.
- „**Ohrozenie prístupnosti**“ sa uvádza v prípade, že štandard (hodnotená oblasť) vyhovuje jeho zneniu, avšak vzhľadom ku konkrétnemu použitiu je potrebné odporučiť, prípadne poukázať aj na ďalšie možnosti (aspekty) riešenia. Rovnako týmto spôsobom môžeme poukázať na niektoré sporné východiská pri hodnotení prístupnosti.
- Záver hodnotenia „**vyhovuje**“ predstavuje splnenie monitorovaného bodu resp. nezistenie rozporu.

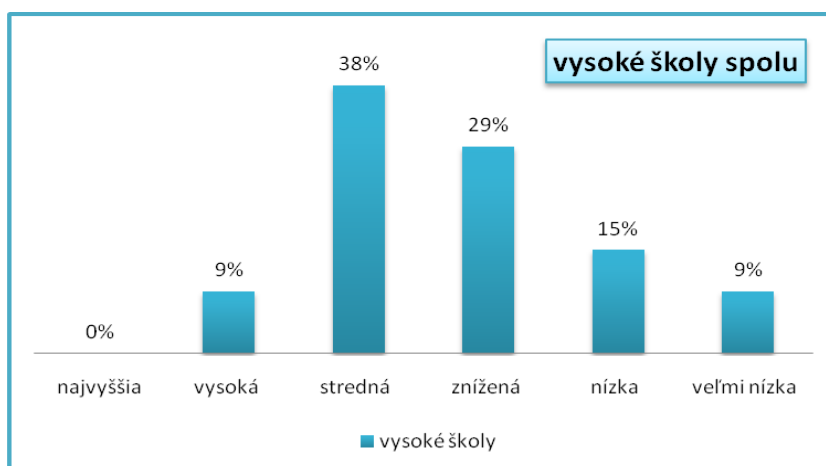
Obr. 2 Zobrazenie základného konceptu hodnotenia prístupnosti z aspektu priorit (závažnosti porušenia)

Okrem závažnosti porušenia sa v tejto súvislosti prepočítava aj priorita hodnotenej oblasti. Je totiž zrejmé, že viaceré porušenia nemusia mať v praktickej rovine žiadny vplyv na prístupnosť (vysoký počet chýb v zdrojovom kóde, absencia definovania jazyka, absolútne jednotky pre veľkosť písma). Na základe jednotlivých zistení sa následne vyhodnocuje tzv. **rating a úroveň prístupnosti** elektronického prostredia webových stránok (tento koncept práce sa používa v SR od roku 2007).

3. Výsledky testovania prístupnosti vysokých škôl

Na základe celkových zistení za obdobie troch rokov (2007 – 2009) uvádzame, že ani jedna vysoká škola nespĺňala všetky požiadavky pre plne prístupné elektronické prostredie podľa vymedzenej metodiky hodnotenia.

Iba 3 vysoké školy možno na základe hodnotených oblastí v elektronickom prostredí označiť za vysoko prístupné. **Naopak, elektronické prostredie webových stránok s nízkou prístupnosťou sme zaznamenali až v prípade jedenástich vysokých škôl, pričom najmenej pozitívne zistenia sme vyhodnotili na štyroch vysokých školách, ktoré dosiahli veľmi nízku úroveň prístupnosti.** Pre najčastejšie používaný Akademický informačný systém (s označením AiS2), ktorý používa približne polovica vysokých škôl SR, sme zistili rating prístupnosti 53,3%, čo predstavuje veľmi nízku úroveň prístupnosti. Tento systém je pre nevidiacich študentov v celej rade funkcií úplne neprístupný (študent nemôže samostatne absolvovať zápis do ročníka; nemôže si pozrieť rozvrh hodín; nedostane sa k hodnoteniam zo skúšok apod.).

Graf 1 Rozloženie jednotlivých úrovní prístupnosti elektronického prostredia webových stránok na všetkých vysokých školách v roku 2009

Pri komparácii stredových hodnôt celkových zistení sme nezaznamenali výraznejšie rozdiely, pričom priemerné elektronické prostredie na vysokých školách poskytuje študentom so zrakovým postihnutím zníženú úroveň prístupnosti.

4. Odporúčania pre prax (základný koncept východísk)

V poslednej kapitole uvádzame návrh konceptu pre efektívnejšie a účinnejšie odstraňovanie informačnej diskriminácie na vysokých školách v Slovenskej republike (Regec, 2010, s. 135-136) [2].

A. Prehodnotiť koncepciu a súčasnú politiku v oblasti implementácie a používania informačných technológií na vysokých školách.

Zreteľne a jasne definovať vysokým školám povinnosť poskytovať elektronické informácie študentom so zrakovým ako aj iným zdravotným postihnutím v prístupnej forme prostredníctvom prijatia právnej normy v súlade s medzinárodnými štandardmi a smernicami Európskej komisie

B. Zvýšiť kompetencie pracovníkov na vysokých školách v oblasti informačných technológií za účelom vytvárania prístupného obsahu informácií v elektronickej forme.

Zabezpečiť v rámci prípravy budúcich pracovníkov (špeciálnych pedagógov, informatikov ai.) vzdelávanie v oblasti prístupnosti elektronických informácií pre osoby so zdravotným postihnutím. Domnievame sa, že problematika prístupnosti elektronických informácií je koncepčne neoddeliteľnou súčasťou viacerých vedných odborov v interdisciplinárnej spolupráci.

C. Analyzovať prístupnosť elektronických informácií na vysokých školách a následné odstraňovanie zistených nedostatkov.

Problematika prístupnosti elektronických informácií predstavuje komplexný fenomén, ktorý musí byť riešený v rámci viacerých vrstiev. Z uvedeného dôvodu je potrebné preškoliť, prípadne informovať o význame problematiky prístupnosti aj samotných prevádzkovateľov a zodpovedných pracovníkov pre elektronické služby na vysokých školách (jedná sa o pracovníkov, ktorí na vysokých školách spravujú a vyvíjajú elektronické služby, administrátorov, ktorí vkladajú elektronické informácie do akademického prostredia ap.).

D. viesť študentov so zrakovým postihnutím na vysokých školách k úplnej samostatnosti pri používaní informačných technológií.

Vzhľadom k tomu, že prístupné elektronické prostredie predstavuje obrovský potenciál pre zlepšovanie podmienok vzdelávania jednotlivcov so zrakovým postihnutím ako aj celého procesu socializácie, je potrebné hľadať také riešenia, ktoré zbytočne nebudú vytvárať také prvky, ktoré zvyšujú závislosť osôb so zdravotným postihnutím od okolia..

Literatura

- [1] MeAC - Measuring Progress of eAccessibility in Europe Assessment of the Status of eAccessibility in Europe (Main Report). Empirica, WRC, RNIB, RNID, eWORX. 2007. 150 s.
- [2] Regec, V. Prístupnosť elektronických informácií pre študentov so zrakovým postihnutím. [Rigorózna práca predložená k obhajobe], Univerzita Komenského v Bratislave. Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky. 2010. 145 s.
- [3] Regec, V. Prístupnosť webových stránok v Slovenskej republike. Bratislava: ÚNSS, 2008. ISBN 978-80-969061-2-3. 31 s.
- [4] Regec, V. a kol. Správa o stave prístupnosti webových stránok vo verejnom aj privátnom sektore. Bratislava: ÚNSS, 2009. 126 s.
- [5] Vágner, P. Alternatívne spôsoby sprístupňovania informácií. [Bakalárska práca]. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Fakulta prírodných vied; Katedra Informatiky. 2008. 38 s.
- [6] Zákon č. 570/2009 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 275/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov